

Εύγεν είου». Κατά τὸν Κοδρικᾶν, δὲ Κοραῆς δὲν εἶναι ἴχανὸς νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸ ἔκπαγλον ὕψος τῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν καὶ προπαρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα διαλαμψάντων σοφῶν Ἑλλήνων. «Δέν ίξεύρω (δὲ Κοδρικᾶς γράφει πάντοτε «ίξεύρω», δὲ Κοραῆς παῖςων ἐρωτᾷς αὐτὸν ἢν καὶ τὸ «ἔξαδελφος» πρέπει νὰ γραφῇ «ίξαδελφος») ἀν τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ σοφοὶ ἀναφύουσι αὐθημερὸν ὡς μανιτάρια. Ιξεύρω δημως ὅτι ὁ παρελθὼν αἰών, εὐτυχῆς συγέχεια τοῦ παρελθόντος, καθ' ὃν κρείττονι εὐδοκίᾳ, συνέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων, παρήγαγε πρὸς κοινὸν κλέος τοῦ γένους μας, Εύγεν είους, Θεοτόκας, καὶ Μπαλάνους διὰ τὴν φιλοσοφίαν, Μηνιάτας καὶ Σκούφους διὰ τὴν ῥητορικὴν, Νεοφύτους, Ἀνανίας, Δανιήλ καὶ Λάζαρους διὰ τὴν φιλολογίαν καὶ γραμματικὴν, Χρυσάνθους, Σαμουήλ καὶ Ἐφραίμ πατριάρχας, Κριτίας, Φωτίους καὶ Σεργίους διὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον· ἐν ᾧ ἡ χρυσῆ ἐποχὴ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος δὲν ἐπλούτησεν εἰσέτι τὸ γένος μας μὲ κἀνένα ἐπιστημονικὸν ἢ φιλολογικὸν πρωτότυπον σύγγραμμα». Καλῶς θὰ πράξωσι λοιπὸν οἱ περὶ τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν» βάλλοντες ἐς κόρακας τὸν φατριάρχην Κοραῆν καὶ τοὺς Κοραϊστὰς, καὶ ἐγκολπούμενοι τὰς περὶ γλωσσῆς παραδόσεις τῶν πατριαρχῶν Σαμουήλ τοῦ Χαντζερῆ καὶ Ἐφραίμ τοῦ Ἀθηναίου καὶ τῶν συγχρόνων μεγάλων διδασκάλων Φωτίου καὶ Σεργίου, ὃν ἀγνοοῦνται δυστυχῶς καὶ δὲ βίος καὶ τὰ κλασικὰ συγγράμματα.

Ἡ ωμὴ καὶ ἀτέραμνος τὸν Κοδρικᾶ ὄργὴ οὐδαμῶς κατέπληξε τοὺς συντάκτας τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», γινώσκοντας ἡδη τὸ εὐερέθιστον καὶ φιλόκομπον τοῦ αὐτόχθονος Ἀθηναίου ἥθος. «Ἐκρινων δὲ εὔλογον νὰ ἀνατυπώσωσιν ἰδιαιτέρως τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Κοδρικᾶ (τετυπωμένην ἡδη ἐν Παρισίοις) συνεπισυγάπτοντες καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὑπ' ἐκείνου γεγραμμένων. «Οσον ἡ ἀπόκρισις τοῦ Κοδρικᾶ εἶναι θρασεῖχ ἄμα καὶ κενή, τοσοῦτον ἡ ἀνασκευὴ εἶναι κοσμία καὶ στιβαρά. «Ἐκαστον μέλος τινὸς ἔθνους (λέγουσιν ἐν προοιμίῳ) ἔχει χρέος νὰ γράφῃ ἢ νὰ δημιλῇ διεῖς νὰ καταλαμβάνεται ἀπ' δλον τὸ ἔθνος, ὅταν ἡ Ὁλη τοῦ συγγράμματός του ἡ τῆς δημιλίας του ἔναι συνθεμένη ἀπὸ ἰδέας ἀναλόγους εἰς τὰς νοητικὰς δυνάμεις τοῦ Κοινοῦ· οὗτοι ἄρα οἱ γενικοὶ νόμοι εἰς τοιαύτην περίπτωσιν εἶναι ἀπαράβατοι· τούτους καὶ δυομάζομεν νόμους περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἡμετέρων ἐννοιῶν· μερικοὺς, τοὺς περὶ τὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου πάθη. «Οταν λοιπὸν μέλος τι τοῦ ἔθνους, γράφον ἢ διαλεγόμενον μὲ πολλὰς ἢ ὄλγας μεταβολὰς, καταλαμβάνεται·

ένταυτῷ καὶ διορθόνει καὶ τὴν γλῶσσάν του, τότε πλέον παραβάτης τῶν νόμων δὲν λέγεται, ἀλλὰ σοφὸς νομοδιδάσκαλος. Διὸς νὰ θέσῃ ὁ πολιτικὸς νομοθέτης ἀσφαλεῖς νόμους, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, πρέπει νὰ θεωρήσῃ πρότερον, ποῖαι εἶναι αἱ σωτηρίαι καὶ φθώραι τῶν πολιτειῶν, καὶ ἵκ τούτων νὰ κατασκευάσῃ τὴν ἀσφάλειαν. Τὴν σοφὴν ταύτην συμβουλὴν ἐπὶ τῶν πολιτειῶν τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν εἶναι ἄποπον νὰ ἔφαρτόσωμεν καὶ εἰς τὰς γλῶσσας. Αἱ γλῶσσαι εἶναι αἱ πολιτεῖαι· αἱ σωτηρίαι καὶ φθώραι εἶναι τὸ σωζόμενον κανονικὸν ἢ ἀκανόνιστον μέρος αὐτῶν, αἱ δὲ ἀσφάλειαι, ὁ καθ' ὅσον ἐνδέχεται ἐντελῆς αὐτῶν κανονισμός. Νομοθέται τῶν πολιτειῶν ἔγιναν ἢ δι' ἐκλογῆς τῶν ἔθνων ἢ διὰ τῆς δυνάμεως. Νομοθέται τῶν γλωσσῶν δὲν ὑπῆρξαν οὔτε ὑπάρχουσι· διότι ἔθνος τόσον μωρὸν ποτὲ δὲν ἔχρημάτισεν, ὥστε νὰ μείνῃ εὐχαριστημένον μὲ τὴν μέχρι τινὸς κατάστασιν τῶν λογικῶν του δυνάμεων καὶ τῆς γλῶσσης, καὶ νὰ ἀπαγορεύσῃ διὰ νόμων πρὸς τοὺς ποιητὰς καὶ λογογράφους τὴν τῶν λόγων καὶ ἔννοιῶν ποίησιν. Ὁ Κ. Κοδρικᾶς φέρει μάρτυρα τῆς ὑπεροχῆς τῶν νόμων τῆς συνηθείας, τὸν δρισμὸν τῆς λέξεως κατὰ τὸν Σταγειρίτην φιλόσοφον «γόμως δ' ἐστὶν δμολογία κοινὴ πόλεως» καὶ αὐτὸν ἀτελῆ· διότι δὲν ἔκρινεν ἀρμόδιον εἰς τοὺς σκοπούς του νὰ προσθέσῃ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ δρισμοῦ «διὰ γραμμάτων προστάττων πᾶς χρὴ πράττειν ἔκαστον». Ὅστις λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃ τὸν φιλόσοφον κατ' ἀρχὰς τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον Ῥητορικῆς του θέλει πληροφορηθῆν ὅτι αὐτὸς ἔννοει τοὺς κοινοὺς πολιτικοὺς νόμους· ὁ Κ. Κοδρικᾶς δικαίως ἔφαρμόζει τὸν δρισμὸν καὶ εἰς τοὺς περὶ γλῶσσης. Οἱ περὶ τὸν «Δόγιον Ἐρμῆν» ὑπομιμήσκουσι τὸν Κοδρικᾶν ὅτι, ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, μεγάλοι φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι, ὡς αὐτόκλητοι νομοθέται, ἔπλασαν μετὰ κρίσεως καὶ τέχνης νέας λέξεις καὶ φράσεις εὐκαταλήπτους εἰς τὴν τότε ζωσαν συγήθειαν· ίδίως οἱ Στωικοὶ ἐδημιούργησαν πλείστας λέξεις, τὸ «καθῆκον» τὸ «ἐγάρετος» καὶ ἄλλας οὐκ διλίγας. Ἀλλ' εἶναι ἄρα γε ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Κοδρικᾶ λεγόμενον ὅτι δι Κοραῆς παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑλλήνων ὡς ὑπέρτατος τῆς γλῶσσης νομοθέτης; Τοῦ Κοραῆ τὰ πονήματα ῥητῶς ἀναιροῦσι τὴν ἀδικον ταύτην κατηγορίαν. Ὁ Κοραῆς γράφει μετὰ παρθησίας ἐν τοῖς προλεγομένοις εἰς τὸν τρίτον τόμον τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου. «Τίποτε δὲν καίνοτομῶ· ἀπὸ τὴν ἔλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰς κατὰ διαφόρους περιόδους μεταβολὰς αὐτῆς, ἄλλα ἐκλέγω· ὡς καλὰ, ἄλλα ἀποβάλλω ἢ ὡς κακὰ ἢ ὡς ἀνάρμοστα εἰς

τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Ὡς ἐκλογή καὶ χρῆσις ἐνδεχόμενον νὰ
γίναι σφαλμένη· ἀλλ' ἡ κρίσις μου δὲν εἶναι νόμος· ἀς τὴν ἀκο-
λουθή, έστις τὴν νομίζει ὀρθήν· ἀς τὴν ἀποβάλῃ δυτικα δὲν ἀρέσκει». .
Καὶ πάλιν ἐν τοῖς προλεγομένοις εἰς τὸν τέταρτον τόμον. «Πρέπει νὰ
πιστεύωμεν ἀδιστάκτως ὅτι εἴμεθα δῆλοι χωρὶς ἔξαίρεσιν, ὅσοι ζῶμεν τὴν
ῶραν ταύτην, πρὸς τοὺς ἀκόρη ἀγεννήτους νομοθέτας τῆς
γλώσσης, ὅτι εἶναι οἱ φίλοι τοῦ πολιτισμοῦ καὶ φαρμακοπώλαι πρὸς τοὺς λα-
τροὺς, ὅτι πρὸς τοὺς ἀρχιτέκτονας οἱ ἔργαται...· μ' ἐφάνη παραδίδοξον
νὰ λαλῶμεν ὡς νομοθέται τῆς γλώσσης». Πρόδηλον ἐντεῦθεν ὅτι ἀδίκως
καὶ παρ' ἀξίᾳ διεβλήθη ὁ Κοραῆς ὑπὸ τοῦ Κοδρικᾶ ὡς νεωτεροποιὸς
αἵρεσιάρχης, ἐν τῷ τούγαντίον ἦτο συντηρητής τῶν παραδεδομένων, ἐφ'
ὅσον ταῦτα συγχρίδον πρός τε τὸ δρῦὸν καὶ δίκαιον. Οἱ συντάκται τοῦ
«Λογίου Ερμοῦ» θριαμβικῶς ἀπολογοῦνται ὑπὲρ τοῦ Κοραῆ, ἀνα-
σκευάζοντες πάσας τοῦ Κοδρικᾶ τὰς ἀλογίστους ἐπιχρίσεις. «Ἄν τι λέξεις
«λογοδιάρροια» ἢν μετῆλθε που ὁ Κοραῆς ἀντιβάίνει εἰς τὰ παραχγγέλ-
ματα τῆς γλωσσικῆς εὐγενείας, πολλῷ ἥττον εὐγενεῖς εἶναι αἱ λέξεις
«βρωμολογία» καὶ «βρωμοχουλίαρχος» ὡν ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Κοδρικᾶς
ἐν τῇ ἀλαζονικῇ ἀποκρίσει του. Ἀλλὰ τὸ κορυφαιότατον τῶν σφαλμάτων
τοῦ Κοραῆ, εἶναι τὸ περὶ μελλοντικῶν τύπων, οὓς καὶ ὁ Κοδρικᾶς καὶ
ἄλλοι πολλοὶ βιδελύσσονται ὡς κάθαρμα καὶ περιέψημα. «Πρῶτον μὲν
εἶναι δμολογούμενον (λέγουσιν οἱ συντάκται τοῦ «Λογίου Ερμοῦ») ὅτι
εἶναι συγειθισμένοι ἀδιαφόρως εἰς τὴν καθωματημένην γλῶσσαν τοῦ κατὰ
Κοδρικᾶν «ἐπικρατεστέρου μέρους» τοῦ Εύνους (χωρὶς δημ. τοῦ τελικοῦ
ν) οἱ μέλλοντες «θέλω κάμειν» «θέλω εἰπεῖν» «θέλω εὑρεθῆν» καὶ
ἀντιστρόφως «θέλουν κάμουσι ή κάμουν» «θέλουν εἰποῦσιν ή εἰποῦν»
«θέλουν εὑρεθοῦσιν ή εὑρεθοῦν» κτλ. Δεύτερον ὅτι ὁ ἀγωτέρω ἀντίστρο-
φος σχηματισμὸς αὐτῶν ἐξωστρακίσθη ἀπὸ τοὺς γνησίους διπαδοὺς τοῦ
Κοραῆ ὡς ἀδικαιολογήτως ἀπὸ τὴν κοινὴν σχηματισθεὶς συγήθειαν.
Τρίτον· καὶ ὁ δρῦδες λόγος τὸ ἀπαιτεῖ καὶ τὴν χρῆσις τῶν μελλόντων
ἄλλων γλωσσῶν καὶ τὴν χρῆσις αὐτῆς τῆς ἐλληνικῆς («βούλομαι λέγειν»
«μέλλει ἔρχεσθαι, κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς») καὶ παραδείγματα τῶν
βιζαντινῶν συγγραφέων μαρτυροῦσιν, ὅτι ἀναντιρρήτως ἐκεῖθεν ἐξέπεσεν
ὁ μέλλων οὗτος· ἐπομένως τελειόνει εἰς ἀπαρέμφατον. Ἡ μεγίστη λοι-
πὸν διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐπρόσθεσαν οἱ Κοραῖσται εἰς τὸ τέλος τῶν ἀπα-
ρεμφάτων τὸ ν. Δὲν σὲ ἀρέσκει, Κύριε Κοδρικᾶ! ἀπόβαλέ το. Οἱ Κο-
ραῖσται οὖσι σᾶς ἔδωκαν τοὺς λόγους των διὰ τί τὸ ἐμεταχειρίσθησαν,

καὶ μέχρι τοῦ νῦν δὲλλοι μὲν καθόλου, δὲλλοι δὲ ἐνίστε τὸ μεταχειρίζονται πρῶτον, διὰ τὴν εὐφωνίαν (ὅταν δημος γίνεται ἀρμόδιος ἢ χρῆσις). δεύτερον, διότι τὸ ἐπρόφεραν ἀκόμη προχθὲς οἱ προπάτορές μας, ἃς ἦσαν καὶ Κυπριῶται, ἀρχεῖ μόνον δτι ἦσαν καὶ ἔμειναν "Ελληνες, καὶ αὐτοὶ, καὶ εἶχαν μέλλοντα δπωσοῦν ἐντελέστερον, ὅχι δὲ τὸν ἐκλελυμένον καὶ ἀτελῆ «θέλω γράψῃ» τοῦ ὄποιου τὸ τελικὸν ἀπαρέμφατον γράψει συμπίπτει χωρὶς τοῦ ν μὲ τὸ τρίτον πρόσωπον τοῦ ἑνίκου ὄριστικου μέλλοντος». Καὶ ἡ περὶ τοῦ ὄποιοῦ ἀλλόχοτος τοῦ Κοδρικᾶς δέξα δὲν ἔλαθε τῶν ἐλεγκτῶν αὐτοῦ τὴν δέξιδέρκειαν. «Ἄς μεταχειρίζεται ὁ Κ. Κοδρικᾶς τὸ ὄποιον, τὸ ὄποιον θέλει νὰ μᾶς τὸ βαπτίση ἐλληνικὸν δι' αὐτὸν μόνον τὸν ἀπλούστατον λόγον, διότι, λέγει, ἀνεβίβασε τὸν τόνον, τὸν ὄποιον ἡ κοινὴ συνήθεια κατεβίβασε, χωρὶς νὰ μᾶς ἀναφέρῃ τὰ χωρία τοῦ Ὁμηρου, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Πλούταρχου καὶ τοῦ Στράβωνος, τὰ δποῖα παριστάνουσι τὸ παντοδύναμον τοῦτο καὶ γαμαιλεόντειον ὄποιον, ἐκλαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ ὄστρις, ἥτις, δ, τι, οἵτινες, αἵτινες, ἀτινα, ἀντὶ τοῦ συγδέσμου ὅτι, καὶ ἀντὶ τῶν ἐπιρρήμάτων ὄποιον, ἀφ'οῦ, δτε, ὄταν, ὕστε κλ. πλουτίζων ἡμᾶς μὲ μόνην τὴν γένειαν καὶ ἀξιόπιστον εἰδησιν δτι δ πρῶτος ἔξιστραχισμός του κατάγεται ἀπὸ Ἰωανῆπου καὶ ἀπὸ τοῦ Λιβόρνου καὶ Ἀμστελοδάμου. Ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγει ὁ Κ. Κοδρικᾶς, ἐν τὸ τοπικὸν ὄποιον, τὸ τόσον συνειθισμένον εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν «ἔρχομαι ὅπου ἀγαπᾷς» ἔγαι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄποιον, κατὰ ποῖον θαῦμα ἡ ἀχάριστος συνήθεια εἰς μὲν τὸ τοπικὸν ὄποιον ἐφύλαξε τὸν καταβιβασμὸν τοῦ τόνου, εἰς δὲ τὰ ἀνωτέρω σημαινόμενα ἔφερε τὸν καταβιβασμόν;» Ἡ ἀναίρεσις αὕτη τῶν Ἐρμογράφων ἦτο προανάκρουσμα ἑτέρας ίσχυροτέρας ἀνασκευῆς.

Τὸ κύριον πρόσωπον, περὶ οὗ συνήθη ὁ ἀγών, ὁ Κοραῆς, δὲν ἤδυνατο νὰ φυλάξῃ σιγῇ ἐν μέσῳ τῆς πολυθορύβου πάλης, ἀλλὰ προσῆλθε γενναῖος καὶ κρατερὸς ἐπίκουρος τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ», δι' ἐπιστολιμαίας δικτριβῆς, χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 5 σεπτεμβρίου 1817, ἀντὶ δὲ τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς φερούσης τὸ ψευδώνυμον «Νικόλαος Γεωργίου, Κύπριος». Εἴτε ἐκ σεμνοπρεποῦς ἀτολμίας εἴτε ἐνεκα δὲλλων ἴδιαιτέρων λόγων, ὁ Κοραῆς ἐξέδωκε ψευδωγύμως ἢ ἀνωνύμως πάσας τὰς ἐριστικὰς ἢ ἐπικριτικὰς αὔτοῦ πραγματείας, εἰ καὶ ἐγίνωσκεν ἐκ τοῦ προτέρου δτι καὶ τὸ ψευδώνυμον καὶ τὸ ἀνώνυμον δὲν ἦσαν ίκανα πρὸς ἀπόκρυψιν τοῦ ἀληθοῦς δνόματος τοῦ συγγραφέως. Ὁ Κοραῆς ἐρωτᾷ ἐν πρώτοις τὸν Κοδρικᾶν «τί νοεῖ, τί λέγει, ἢ τί γράφει δταν προτάσση

νὰ γράφωμεν «δι' ὅλον ἐν γένει τὸ γένος» ή «διὰ τὸ κοινὸν τῆς ὄλοχληρίας τοῦ γένους». ἂν νοῇ δτὶ τὰ γραφόμενα πρέπει νὰ καταλαμβάνωνται ἀπ' ὅλα χωρὶς ἔξαρεσιν τὰ μέλη τοῦ γένους, κἀνεὶς δὲν ἔχει χρείαν ν' ἀκούσῃ τοιαύτην συμβουλὴν ἀπ' αὐτόν. «Οτι δὲν εἶναι τοιαύτη η γνώμη τοῦ Κοδρικᾶ, φαίνεται ἀπ' ἄλλην συμβουλὴν ἐναντίαν τῆς πρώτης· ἀφοῦ ἐπαράγγειλε νὰ μεταχειρίζωμεθα φράσεις καὶ λέξεις, «τὰς δποίας ἐπίσης μεταχειρίζεται καὶ ὁ Χῖος καὶ ὁ Σμυρναῖος καὶ ὁ Κρητικὸς καὶ ὁ Κύπριος» καταβαίνει αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν ὄλοχληρίαν τοῦ γένους εἰς μέρος αὐτοῦ μικρὸν καὶ ἐκθειάζει «τὸ συγηθισμένον ὑφος τοῦ ἐπικρατεστέρου μέρους τῆς ἐθνικῆς Ἱεραρχίας τοῦ γένους, τὰς καθιερώμενας φράσεις ἀπὸ τὴν τῶν εὐγενῶν χρῆσιν καὶ συγήθειαν». Ἐδῶ πλέον δ ἀναγνώστης ἀπορεῖ τί νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν σύμβουλόν του. Μέντορ ἀταρτηρὲ, φρένας ἡλεὲ, ποῖον ἔειπες; Τόσον ἐξησθένησαν τοῦ φρονίμου Νεστοροῦς αἱ φρένες ὥστε δὲν ἀναλογίζεται οὔτε τί συλλογίζεται, οὔτε τί γράφει! Οἱ φίλοι τοῦ χυδαιϊσμοῦ μᾶς δείχνουσι μίαν καὶ δόδον ὠρισμένην, φανερὰν καὶ εὔχολον εἰς ὅλους· αὐτὸς δὲ ἀντὶ μᾶς μᾶς δείχγει μυρίας, η μᾶλλον μὴ ἔχων νὰ δείξῃ τίποτε, μεταπηδᾶς ἀπὸ λεξείδιον εἰς λεξείδιον, ἀπὸ φρασείδιον εἰς φρασείδιον, καὶ στρέφει ἄνω καὶ κάτω τοὺς λόγους, ὡς ἀναγκάζονται νὰ τοὺς στρέφωσιν δσων δ κάλαμος δὲν χειραγωγεῖται ἀπὸ τὸν ἡσυχὸν λόγον, ἀλλὰ κυματίζεται ἀτάκτως ἀπὸ τὰ πάθη». Ο Κοδρικᾶς, προβάλλων παράδειγμα «τὸ ἐπικρατέστερον μέρος τοῦ γένους» νοεῖ βεβαίως τοὺς ἐν Βυζαντίῳ· «ἄλλ' αὐτὸς ὁ Κοδρικᾶς διμολογεῖ καὶ καταχρίνει τὸν ποικιλόμορφον τρόπον τοῦ γράφειν τῶν ἐπικρατεστέρων τοῦ Βυζαντίου, εἰς τὸ δποῖον ἔβαλε προοίμιον καταρχὰς τῆς μεταφράσεως τοῦ περὶ πλῆθος κόσμων τοῦ Φευτενέλλου (σελ. 21). αὐτὸς εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν ἐκαταπάτησε τοὺς δποίους μᾶς δίδει νόμους περὶ γλώσσης, ἀντὶ τοῦ πλῆθος γράφων πληθύος, ἥγουν ἀντὶ λέξεως συνειθισμένης καὶ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ εἰς τὴν νέαν γλώσσαν, λέξιν παλαιάν, καὶ ταύτην εἰς τοὺς ποιητὰς συνηθεστέραν παρὰ εἰς τοὺς πεζογράφους». Ο Κοραῆς ἀποκρούει λογικῶς καὶ μετριοπαθῶς τὴν προσαφθεῖσαν αὐτῷ μομφὴν, δτὶ ἀξιοῖ ἐαυτὸν νὰ κατασταθῇ νομοθέτης τῆς γλώσσης. «Οταν δ λόγος ἔναι περὶ γλώσσης, ητὶς ἀρχίζει νὰ μορφώνεται, οὐδὲν ἔχει ἀκόμη σταθερὰν γραμματικὴν, ἐπειδὴ οὐδὲ συγγραφεῖς ἔχει ἀκόμη, ἀπὸ τῶν δποίων μόνον τὴν σύμπνευσιν γίνεται η γραμματικὴ, κἀνεὶς, ἀν δὲν ἔχασε τὰς φρένας, οὔτ' αὐτὸς νὰ προβαλθῇ εὔτ' ἄλλον νὰ προβάλῃ γλώσσης νομοθέτην, ἔχει

δικαίωμα. Τοιαύτη τοῦ ἔθνικοῦ προφορικοῦ λόγου κατάστασις παρομοιάζει κατάστασιν πολιτικῆς ἀναρχίας ή ἐμφυλίου πολέμου· μὲ ταύτην δῆμως τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ πολιτικαὶ παραχαῖ, γεννώμεναι ἀπὸ τῶν πολιτῶν τὰ πάθη, ἀρχίζουσιν ἀπὸ λεπτὰς διγονοίας καὶ καταγτῶσιν εἰς Ὑβρεῖς, βίας, ἀδικίας καὶ τελευταῖον εἰς σφαγάς· εἰς δὲ τὸν περὶ γλώσσης πόλεμον, οἱ πολεμισταὶ, ὅντες μέρος τι πολλὰ μικρὸν τοῦ ἔθνους, ἔχοντες (ἢ κἄν νομιζόμενοι ὅτι ἔχουν) καὶ παιδείαν καὶ ἀνατροφὴν χρηστοτέραν, κινοῦνται εἰς τὸν πόλεμον μὲ μόνα τῆς λογικῆς τὰ ὅπλα διὰ μόνην τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας, καὶ σκοπὸν ἔχοντες μόνον τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς. Ἐάν τις ἀπὸ τοὺς πολεμοῦντας, λησμονήσας τὴν ὄποιαν ἐπαγγέλλεται τάξιν ναὶ παιδείαν, λέβῃ ἀφοριμὴν πολέμου τὰ πάθη του, καὶ σκοπῇ ὅχι νὰ κτυπήσῃ τὸ ψεῦδος ἀλλὰ νὰ πληγώσῃ τὸν (ώς αὐτὸς νομίζε!) φευδόμενον, τοιοῦτον πολεμιστὴν, οἱ καλῶς ἀναθραυμένοι ἀνδρες τὸν καταφρονοῦσιν ὡς ἀναγδρον τῆς Ἱερᾶς ἀληθείας λιποτάκτην, ὡς στρατιώτην συχνάζοντα τὰ καπηλεῖα πλέον ἢ τὸ στρατόπεδον. Πολλοὶ δρόμοι φέρουν εἰς τὸ ψεῦδος· μία εἶναι τῆς ἀληθείας ἢ ὁδὸς, ἀλλὰ δυσεύρετος. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἀπὸ τὸν Κοδρικᾶν ἐφαντάζετο ὅτι τὴν εὑρηκε καὶ ἐβίαζε τοὺς ἀλλους εἰς αὐτὴν· ἐὰν ἔφθανεν εἰς τόσην ἀγαισχυντέαν ἢ μᾶλλον ἀναισθησίαν, ὥστε νὰ περιορίσῃ μόνον εἰς ἑαυτὸν τὴν προσήκουσαν εἰς ὅλον τὸ γένος μόρφωσιν τῆς γλώσσης, δίκαιον ἦθελ· εἴσθαι· νὰ ἐλεγχθῇ ὡς πλανώμενος ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ ὑβρισθῇ· διότι ὁ κίνδυνος νὰ πλανήσῃ εἰς αὐτὸς ἔθνος ὄλοκληρον ἦτο τόσον μικρότερος, δόσον· τὸ μὲν ἔθνος ἐπλούτει ἀπὸ συγγραφέας ἀλλους ἀξίους μιμήσεως κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ κατηγόρου, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἦτο, κατὰ τὴν αὐτὴν κρίσιν, τοῦ χοροῦ ἐκείνου, πρὸς τοὺς δποίους καὶ δ πλέον ἀχρεῖος Θεραίτης εἶχε δίκαιον νὰ φωνάζῃ «τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, ὃ μευ ἔτλης ἀγτίος ἐλθεῖν;» Ὁ κατηγορούμενος δῆμος ὅχι μίαν φορὰν ἀλλὰ πολλάκις ἤλεγξε τοὺς νομοθετοῦντας αὐτογνωμόνως τὰ περὶ γλώσσης, κατέκρινε καὶ τὸν ἀκρον αὐτῆς ἐξελληνισμὸν ὡς δλιγαρχικὸν, καὶ τὸν ὄλοτελῇ χυδαιϊσμὸν ὡς δχλοχρατικὸν, καὶ ἔκρινεν ὅτι ἡ μέση τούτων ὁδὸς ἦτο ἡ μόνη εὐθεῖα, ἡ μόνη ἴσονομικὴ ὁδὸς, ἵκανη νὰ εὐχαριστήσῃ δλα τοῦ ἔθνους τὰ μέλη· καὶ μηδὲ τὴν ἀπλουστάτην ταύτην ὁδὸν τολμήσας οἶκοθεν νὰ φανερώσῃ, ἔφερε μάρτυρα ἀρχαῖον κριτικὸν ἔνδοξον, τὸν Ἀλικαρνασσέα Διογύσιον. Διὰ τί; διότι σκοπὸν εἶχε ὅχι νὰ κατασταθῇ νομοθέτης γλώσσης (πρᾶγμα ἀδύνατον εἰς ἕνα μόνον ἀνθρωπον, καὶ εἶχε συμμαζευμένην εἰς τὴν κεφαλήν του ἑκατὸν Νεστόρων φρύνησιν)

ἀλλὰ νὰ δώσῃ νύξιν εἰς τοὺς δμογενεῖς νὰ φροντίσωσι τὴν κατὰ μικρὸν τελειοποίησιν τῆς γλώσσης· νὰ δίψῃ μικρὸν σπόρον ὅχι εἰς τὰς πετρωθείσας ἀπὸ παλαιάς προλήψεις τῶν σχολαστικῶν κεφαλὰς, ἀλλ' εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν νέων φιλομούσων ψυχὰς, οἱ δποῖοι μόνοι εἶναι δυνατοὶ νὰ τὸν αὐξήσωσιν εἰς δένδρον μέγα. Καὶ ὅτι ὁ μικρὸς οὗτος σπόρος τελεσφορεῖ, τὸ μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Λόγιος 'Ἐρμῆς' εἰς τὸν ὄποιον ὅσας καταχωρίζετε τῶν ὄμογενῶν συνεισφεράς, ὃν ὅχι δλαὶ ἐπίσης τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀποδείγνουν διμώς ὅτι οἱ συνεισφέροντες, συμφωνοῦσιν εἰς ἔν τοῦτο, νὰ γράφωσι μὲ νοῦν, ἀκολουθοῦντες οὐχὶ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν νομοθέτην, ἀλλὰ λαμβάνοντες ἄλλος ἀπ' ἄλλου καὶ μιμούμενοι ἐὰν εὔρωσιν ἀξιόν τι μιμήσεως, ἔκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἴδιας του κρίσεως, τὸν αὐτὸν ἔχοντες δλοὶ σκοπὸν καὶ τὸν αὐτὸν ἀγωγιζόμενοι ἀγῶνα νὰ πατήσωσι τὴν μέσην ὁδόν. Διότι· καὶ αὐτῆς τῆς μέσης ὁδοῦ δὲν εἶναι τόσον εὔκολος ἢ ἐπιτυχία, ὃσον εὔκολος φαίνεται ἢ συμβουλή. Αὐτὸς ὁ συμβουλεύσας τὴν μέσην ὁδὸν, ἐκρατήθη πάντοτ' εἰς αὐτήν; αὐτὸς ὁ στηλιτεύσας τὸν μακαρονισμὸν, εὐτύχησε διόλου νὰ τὸν ἀποφύγῃ; Τόσον ἔχουσι καταρχὰς τῆς μορφώσεως αὐτῶν αἱ γλῶσσαι τὴν δυσκολίαν, ὡς τὸ δ λόγος πρέπει νὰ ἦναι περὶ τοῦ τίς ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων μιξοβρβαρίζει, ὅχι περὶ τοῦ τίς ὀλότελχ καθαρεύει ἀπὸ τοιαύτην ἄλογον σύγχυσιν τῶν παλαιῶν μὲ τὰ νέα, τὴν δποῖαν μόνοι οἱ ὀλίγοι ἀκόμη μένοντες σχολαστικοὶ ἐπαινοῦσι καὶ θαυμάζουσιν. "Οστις ἀγαπᾷ νὰ καταλάβῃ τὸ ἀλλόχοτον ταύτης τῆς μίξεως, ἀς ἀναγνώσῃ τὴν ἄμουσον (ὑπὸ Κοδρικᾶ) μετάφρασιν τοῦ μαυσικωτάτου συγγράμματος τοῦ Φοντενέλλου, καὶ ἔξαιρέτως τὸ δποῖον ἔβαλ' εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς μεταφράσεως προσίμιον, γυμνὸν ἀπὸ γραμματικὴν σύνδεσιν καὶ γυμνότερον ἀκόμη ἀπὸ λογικὴν ἀκολουθίαν καὶ σύναψιν. «Ἡ δυστυχὴς 'Ελλὰς, τὸ εὐγενέστατον ἐκεῖνο κλίμα, τὸ τεχνικώτατον οἶκημα καὶ πολυμαθέστατον »ἔδαφος, ἀφ' οὗ ἀργῆσε νὰ μεταπίπτῃ ἀπὸ τὴν πρωτέραι τῆς δόξαν καὶ »λαμπρότητα, προαισθομένη ἀπὸ τὸ πεπρωμένον τῶν ἔθνῶν ἢ μᾶλλον »ἀπὸ τὴν συναρμογὴν τῶν περιστάσεων, τὸν τελευταῖόν της ὅλεθρον, »ἀρχησεν δλίγον κατ' δλίγον νὰ χάνῃ. μαζὶ μὲ τὴν ἔνδοξόν της ἐλευθερίαν καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰ ξύλη καὶ τὰ γράμματα καὶ σὺν πᾶσι »τούτοις. τὴν παλαιὰν ἐκείνης τῆς γλώσσης εὐγένειαν». Τοιοῦτον εἶναι τὸ ὕφος τοῦ σπουδάζοντος νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν γλώσσαν εἰς τὴν παλαιάν της εὐγένειαν»!

'Ο Κοδρικᾶς κατέχρινε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν Κοραῆν ὥς

«αὐτόνομον καὶ τυραννικὸν τῆς γλώσσης διορθωτὴν» ἐπαγόμενος παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Κοραῆς «μεταχειρίσθη γλωσσηματικὰς λέξεις καὶ φράσεις ἀντὶ τῶν πανδήμως συνηθισμένων καὶ εἰς δληγ τὴν δλοκληρίαν τοῦ γένους γνωστῶν ἐκφράσεων». Ἀλλὰ κατὰ τὸν λατινικὸν λόγον *mutato nomine de te fabula narratur*. Οὐχὶ ὁ Κοραῆς ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κοδρικᾶς περιέπεσεν εἰς τὴν κατάχρησιν ταύτην, γράψας «προστετηκῶς» ἀντὶ τοῦ «προσχολλημένος», «ἐπιτρέπεται» ἀντὶ τοῦ «συγχωρεῖται», «καίτοι» ἀντὶ τοῦ «ἄν καί», «ἀνέγεται» ἀντὶ τοῦ «ὑποφέρει» κλ. «Ἐρωτάται δ σοφὸς Κοδρικᾶς ἂν ἔχῃ σκοπὸν οὐ ἀφῆσῃ δροφανῆς καὶ μὲ τῆς γλώσσης τὴν λοιπὴν ὄλην ἀκοινώνητον τὴν μετοχὴν «προστετηκῶς» η μέλλη, ἀν ή χρεία τὸ καλέσῃ, νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὸ βῆμα καὶ τὰς διαφόρους ἐγκλίσεις καὶ χρόνους τοῦ βῆματος; Ἐὰν τὸ πρῶτον, δὲν ἐνόησεν η δὲν ηθέλησε νὰ νοήσῃ ὅτι τὸ κάλλος τῶν γλωσσῶν γεννᾶται μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀναλογικὴν παραγωγὴν καὶ γονιμότητα τῶν λέξεων· καὶ γλώσσα γλώσσης σοφωτέρα δὲν κρίνεται παρὰ καθόσον εἶναι ἀναλογικωτέρα. Ἐὰν τὸ δεύτερον, τίνα χρείαν ἔχομεν ἀπὸ τόσα ἀγνωστα λεξεῖδια («προστήκομαι, ἐπροστηκόμην η προσετηκόμην, ἐπροστήχθην η προσετήχθην» κτλ.) συνειθισμένην ἔχοντες τὴν ἀκοήν εἰς τοὺς γνωστοὺς σχηματισμοὺς τοῦ «προσχολλῶμαι» βῆματος;» Ἐνθάδε ἀνατρέπει ὁ Κοραῆς καὶ ἔτερον τοῦ Κοδρικᾶ παράλογον ισχυρισμὸν, ὅτι δῆθεν τὸ «ἀγκαλά» εἶναι αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον «εὔτε», ἐν ᾧ προφανῶς ἐδημιουργήθη κατὰ τὸ Ιταλικὸν *sebbene*. Ὁ μὲν Κοδρικᾶς εὐκλεεῖς δύνομάζει τοὺς χρόνους ἕπότε ἡκμασαν οἱ Νεόφυτοι, οἱ Ἀναγίαι, οἱ Δανιὴλ, ἐν οἷς ἀκρίτως¹ συγχαταλέγει καὶ τοὺς Λάμπρους. Ὁ δὲ Κοραῆς διδάσκει ὅτι ἐκ τῶν ἀναφερομένων περικλεῶν γραμματικῶν τῆς παρελθούσης ἔκατονταετηρίδῶς οἱ πλεῖστοι εἰ μὴ ἀπαντεῖς ἥσαν πάσης γραμματικῆς μεθόδου ἀμοιροί. «Τοῦ Ἀνανίου τὸ περὶ μορίων σύγγραμμα, δὲν εἶναι πρῶτον ἐπιγόημα τοῦ Ἀνανίου· διακόσια σχεδὸν ἔτη πρὸ ἐκείνου ἐξέδωκε σύγγραμμα περὶ μορίων Γραικὸς τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα Κερκυραῖος, Ματθαῖος ὁ Δεβαρῆς, μαθητὴς Ἰωάννου τοῦ Λασκάρεως, δ αὐτὸς ἐκεῖνος διεῖστις ἐσύνταξε τὸν πολύπονον καὶ πολὺ γρήσιμον πίνακα τῶν εἰς τὸν Ὁμηρον παρεκβολῶν τοῦ Εὐσταθίου. Πρῶτος δ μακαρίτης Λάμπρος ἐσπούδασε νὰ ἐμβάσῃ εἰς τὸ σχολεῖόν του τὴν μεθοδικὴν τῆς Γραμματικῆς παράδοσιν». Δριμύτερον ἐπικρίνει τὰ περὶ τοῦ δπο. «Σχολαστικοὺς μᾶς νομίζει, παντάπασιν ἀπείρους τῆς ιστορίας τῶν διαφόρων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐποχῶν, ὅταν τολμᾷ νὰ

μᾶς λέγη ὅτι τὸ ὄποῦ εἶναι «ἔλληνικώτατον καὶ ἀρχαῖκώτατον, εὐ-
ρισκόμενον καὶ εἰς τὸν "Ομῆρον καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον καὶ ἐφεζῆς εἰς
τὸν Πλούταρχον καὶ εἰς τὸν Στράβωνα, μὲν μόνην τὴν διαφορὰν τοῦ
ἀναβιβασμοῦ τοῦ τόνου». Ὁ νεώτατος τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν μάθησιν
σπουδαστῆς τῶν σημερινῶν μας γυμνασίων δύναται νὰ ἀποκριθῇ πρὸς
τὸν γηραιὸν Νέστορα. «Ο λόγος, φρονιμώτατε Νέστορ, δὲν εἶναι περὶ^{ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΜΕΑΣ ΙΙΙ}
τῆς θέσεως τοῦ τόνου, οὐδὲν τὴν ἡλέτης εύρισκεται ἢ ὅγι εἰς τοὺς πα-
λαιούς· ἐπροσμέναρεν νὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ τὴν σοφίαν σου, εἰς τίνα ση-
μασίαν τὴν ἐμεταχειρίζοντο ἐκεῖνοι, εἰς τίνα σήμερον ἡμεῖς. Εἰς ἐκσί-
νους ἐτήμασιν τόπον· εἰς ἡμᾶς καὶ τόπον καὶ χρόνον, καὶ ἀναφορικὴν
ἀντωνυμίαν καὶ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ὅλα τὰ γένη, δλους τοὺς
ἀριθμοὺς, δλας τὰς πτώσεις. Μίας τῶν τόσων τούτων σημασιῶν τὸν ἀριθ-
μὸν ἄν προσθέσῃς ἀκόμη ὅτι ἐκφράζει καὶ τὰς διαφόρους σημασίας τοῦ
τοιούτου, οὐδὲ σὺ θέλεις ἀριθμηθῆν ὅτι τοιοῦτον πολύμορφον τέρας δσοι
πάσχουν νὰ μεταμορφώσωσιν εἰς ἄγαλμα τῆς παλαιᾶς Ἐλλαδος, ἔπαθαν
τὴν μεταμόρφωσιν τῶν ἑταίρων τοῦ Ὀδυσσέως. Περὶ τούτου εἶναι δ
λόγος καὶ τῆς πολυμόρφου ταύτης χρήσεως παραδείγματα ἀρχαῖα ἔχρε-
ωστεις νὰ μᾶς δεῖξης, ὅγι νὰ μᾶς λέγῃς δσα ἐξεύρομεν καλητερά σε....»
Καὶ ταῦτα μὲν ἥθελαν ἀποκριθῆν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχάριοι τῶν σημερινῶν
σχολείων μας μαθηταί· οἱ δὲ τούτων ἐμπειρότεροι προσθέτουσι καὶ ταῦτα.
Ἐπειδὴ ἀπειδίγθη ὅτι τὸ δόποῦ ἔχει ὑπὲρ τὰς δεκαπέντε σημασίας·
ἐπειδὴ εἶνα: πιθανώτατον ὅτι ἐπροσκολλήθη εἰς τὴν γλώσσαν μας ἀπὸ
τῶν Ἰταλῶν τὴν ἐπιμιεῖαν, ἐνόσῳ ἡ γλώσσα εἶναι ἀκόμη ἀμόρφωτος,
ὅστις ἀπὸ τοὺς λογίους τοῦ γένους τὸ παραιτεῖται, δὲν γίνεται γλώσσης
νομοθέτης αὐτόνομος, ἀλλὰ μεταχειρίζεται τὸ κοινὸν εἰς δλους τοὺς
σπουδαστὰς τῆς γλώσσης ἴσογομικὸν δίκαιον, διὰ τὸ δόποιον δὲν χρεω-
στεῖ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς κάνενα». Ὁ Κοδρικᾶς ἔψεξε καὶ πολλὰς
ἄλλας τοῦ Κοραῆ λέξεις καὶ φράσεις, λ. χ. τὴν «μυθιστορίαν» «φρα-
σεολογίαν» «ἀσωτίαν λέξεων» «λογοδιάρροιαν» «παραγγέμισμα» «μετα-
κένωμα» κλ. Πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται ὁ Κοραῆς. «Τὸ «μυθιστορία» πι-
θανὸν ὅτι μέλλει νὰ μείνῃ εἰς τὴν γλώσσαν· ἀλλ' δμως, καὶ δὲν
μείνῃ, οὔτε τῶν νῦν ζώντων, πλὴν τοῦ Κοδρικᾶ, οὔτε τῶν μεταγενε-
στέρων κάνεις θέλεις τολμήσει νὰ ἐλέγξῃ τὸν προκρίναντα λέξιν ἐλ-
ληγηικὴν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν ᾧ ο μάντζο. Τίς εἶναι κατηγορίας ἀξιώ-
τερος, ὅστις σπουδάζει νὰ γεμίσῃ τὸ κενὸν τῆς γλώσσης, ἡ ὅστις ἀκρί-
τως καὶ χωρὶς ἀνάγνωσιν τὴν παραγεμίζει μὲν λέξεις ἀσυνήθεις; Τὸ

«φρασεολογία» καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα εἶναι συγειθισμένη λέξις καὶ εἰς τὰ νέα λεξικὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἔχατχωρίσθη. 'Εὰν ή ἀσωτία σημαίνῃ ἕξω τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ μέτρου δαπάνην χρημάτων εἰς μὴ πρέποντα πράγματα· ἐάν η δαπάνη μεταφέρεται καὶ εἰς ἄλλα διάφορα πράγματα πολλὰ, καὶ μερικῶς εἰς τὰ λόγια, ὡς εἶναι η συγήθης φράσις τῶν παλαιῶν «ἀναλίσκειν λόγους» καὶ η τῆς σημερινῆς ήμερη γλώσσης «ἐξοδεύω τὰ λόγια μου», τί μᾶς ἐμποδίζει νὰ πλάσωμεν μεταφορὰν (καὶ μεταφορὰν κοιμψτάτην), λέγοντες, ὅτι πάσχει λόγων ἀσωτίαν, ὅστις λαλῇ ἕξω τοῦ καιροῦ, ἕξω τοῦ μέτρου, ἕξω τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ δποίου εἶναι ὁ λόγος, χωρὶς νὰ συλλογίζεται τί λέγει; 'Ας ἔλθωμεν εἰς τὴν κατάρατον λογοδιάρροιαν, ητις ἐτάρχεται τόσον τὴν δξιτάτην δσφρησιν τοῦ Κ. Κοδρικᾶ· ἐπειδὴ μὰ τὴν ἀληθίειαν η δσμή τῆς εἶναι ἄλλου τινὸς, καὶ ὅχι γύντρας διαμή. 'Αλλὰ διὲ τοῦτο μάλιστα τὴν ἐμεταχειρίσθησαν οἱ πρόγονοί μας· Οέλκουτες νὰ περιπλέξωσι τοὺς ἀκρίτως λαλοῦντας η γράφοντας ἐπαρομοίασαν εὐφυέστατα μὲ τῆς κοιλίας τὴν ἀσθένειαν, ἐκ τῆς δποίας γεννᾶται η διάρροια, τὴν ἀδυναμίαν τῆς κεφαλῆς, μητέρα τῆς φλυαρίας. Οἱ Γάλλοι δὲν ἐδισταχαν νὰ μιμηθῶσι τὴν ἑλληνικὴν μεταφορὰν, διότι ἀπὸ τῆς κοιλίας τὴν διάρροιαν, flux de ventre, ἐπλασταν καὶ αὐτοὶ λογοδιάρροιαν, flux de paroles. Οἱ Ἰσπανοὶ δμωίως λέγουσι, fluxo de vientre καὶ fluxo de palabras. Εἰς τοὺς ξένους συγγιωρεῖται νὰ μεταφέρωσιν ὡς οἱ "Ἑλληνες, καὶ τούτων οἱ ἀπόγονοι δὲν ἔχουσι τὴν ἀδειαν νὰ μεταχειρίσθωσι μεταφορὰς εύρισκομένας εἰς ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς; Τὸ δὲ παραγέμισμα εἰναι λέξις τῆς γλώσσης μας η δὲν εἶναι; Τὸ «παραγεμιστὸν καλαμάριον» παραδείγματος χάριν, σημαίνει τὸ «τευθὶς σακτή» τῶν προγόνων μας η ὅχι; "Η εἶναι ἀγνωστον εἰς τὸν Κοδρικᾶν, ὅτι εἰς τοὺς Γάλλους οὔτ' η κυρία σημασία, un poulet farci «δρυΐδον παραγεμιστὸν», ἔχει τι εὐτελές, καὶ η μεταφορική un rôdant farci de Grec «σχολαστικὸς παραγεμισμένος μὲ λέξεις ἑλληνικὰς» ἔγινε πολύτιμος, ἐπειδὴ ἐσυνήργησεν (ὡς ἐλπίζεται νὰ συνεργήσῃ καὶ εἰς ήμᾶς τὸ παραγέμισμα) νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ γένος ἀπὸ τῶν σχολαστικῶν τὴν κακογήθη λογοδιάρροιαν. 'Ο αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ μετακενώματος. Τὸ «μετακενό» εἰς τοὺς βιζαντινοὺς συγγραφεῖς ητο συνώνυμον τοῦ παλαιοτέρου «μετεράω η μεταγγίζω» η δὲν ητο; 'Η κυρία χρῆσις αὐτοῦ είχε τι εὐτελές; η μεταφορικὴ τὸ ἐξευτέλισε τάχαι τόσον, ὥστε γὰ τὸ καταστῆσῃ καὶ δισεμνογ». Ε.Γ.Δ. τῆς Κ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ἐπὶ πᾶσι σφοδρὸν ἐνεποίησε τῷ Κοραῆ δρῦγῆν ὁ παρὰ τοῦ Κοδρικᾶ ἔξευτελισμὸς τῶν συγχρόνων λογίων ἐν παραθέσει πρὸς τοὺς τῆς δικτωκαιίδεκάτης καὶ ἐπιτακαιδεκάτης ἐκατονταετηρίδος. «Δὲν Ἱξεύρω (γράφει ὁ Κοδρικᾶς) ἐν τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ σοφοὶ ἀναφύουνται αὐθημερὸν ὡς μανιτάρια· Ἱξεύρω δικαῖος δικαῖος ὁ παρελθὼν αἰών, εὐτυχῆς συνέχεια τοῦ προπαρελθόντος, καθ' ὃν κρείττονι εὐδοκίᾳ συγέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν μετά τὴν αἰχμαλωσίαν ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων, παρήγαγε πρὸς κοινὸν κλέος τοῦ γένους μας Εὐγενείους, Θεοτόκας καὶ Μπαλάνους διὰ τὴν φιλοσοφίαν, Μηνιάτας καὶ Σκούφους διὰ τὴν ρήτορικὴν κλ. . . . ἐν ᾧ ἡ χρυσὴ ἐποχὴ τῆς παρούσης ἐκατονταετηρίδος δὲν ἐπλούτησεν εἰσέτι τὸ γένος μας μὲν κανένα ἐπιστημονικὸν ἢ φιλολογικὸν πρωτότυπον σύγγραμμα». Ἐν πρώτοις ὁ Κοραῆς εὐτραπέλως ἐλέγχει τὴν διὰ τοῦ εἰς γραφὴν τοῦ Εὐγενίου. «Εὐγενείους ἥγουν τοὺς ἔχοντας καλὰ γένεια· ἀλλ' ὁ μακαρίτης Εὐγένιος δὲν ἐκαυχήθη ποτὲ εἰς τὰ γένεια του· ἐξεναντίας ἥλεγξε τὴν ἔμαθίαν τοῦ περιβοήτου Νεοφύτου, διότι τὸν ἔγραφεν «Εὐγένειον» καὶ δχι «Εὐγένιον». Ἀς ἐξετάσῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς «Κριτικὰς Ἐπιστάσεις» τοῦ Εὐγενίου περὶ τῶν εἰς τὸν Θεόδωρον σχολίων τοῦ Νεοφύτου, διότι μάθειν πῶς ἔκρινεν ὁ Εὐγένιος τοῦ εὐκλεεστάτου, κατὰ Κοδρικᾶν, Νεοφύτου καὶ τὴν γραμματικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἡθικὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς. Ἐτόλμησεν δὲ Νεόφυτος νὰ συκοφαντήσῃ τὸν Εὐγένιον, ὡς κακόδοξον περὶ τὴν θρησκείαν, διότι ἐσπούδασε νὰ κάμη γνωστὴν εἰς τὸ γένος του δρυοτέραν λογικὴν παρὰ τὰς παραδιδομένας εἰς τὰ σχολεῖα. Ἀφοῦ ἐπλυνε καλὰ τὸν σχολαστικὸν, συμπεραίνει κλαίων καὶ θρηνῶν τὸν θαυμαζόμενον ἀπὸ τὸν Κοδρικᾶν εὐκλεέστατον αἰῶνα δέκασες κατ' ἐκεῖνον Εὐγένιος. «Ἀλλὰ γάρ οὐδὲν θαυμαστόν. Ἐκ τούτων ἡ νῦν εὐδοκιμεῖ σοφία· αὗτη νῦν ἡ Μοῦσα ἀνθεῖ. Ἐγτεῦθεν οἱ πολλοὶ τὸ ἀριστεῖον ἔχειν πρὸ τῶν ἀλλων ἐν λόγσις ἐλπίζουσιν εἰ μόνον ἐτεροδιδασκαλίας καὶ κακοδοξίας τοὺς ἀλλούς γράφοντες, θαυμαστοί τινες τὴν σοφίαν αὐτοῖς, ὡς ἄρα καὶ τῷ λόγῳ ζηλωταὶ αὐτοὶ εἶναι δόξουσιν». Ἐπειτα ὁ Κοραῆς προστίθησιν. «Οχι βέβαια· δὲν γεννῶνται σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ σοφοί, ὡς τὰ μανιτάρια· ἀλλὰ γίνονται τοιοῦτοι μὲ τὸν χρειαζόμενον καιρὸν καὶ κόπον. Μὲ ταύτην δικαῖοστην διαφορὰν ἀπὸ τὴν ἀλλοτε γένεσιν αὐτῶν, διτε καὶ οἱ χρόνοι καὶ οἱ κόποι τῆς διατριβῆς τῶν νέων εἰς τὰ γυμνάσια ἤσαν ἔργασία δούλων μαστιζομένων ἀπὸ δούλους ἀλλούς ἔργοδιώκτας, ἀληθινὴ πλινθουργία πολυχρόνιος· καὶ οἱ ἐξ αὐτῆς καρποὶ

δλίγα τινά συστατικά μανιτάρια. Έάν τινες ἀπὸ τοὺς ἀμανίτας τούτους εὐτύχουν νὰ μεταβληθῶσιν εἰς χρηστοὺς καρποὺς, ἐχρεώστουν τὴν μεταβολὴν εἰς ἄλλα μαθήματα μεθοδικώτερα, ἀποκτηθέντα καὶ ταχύτερον καὶ ἀκοπώτερον εἰς τῆς φωτισμένης Εὐρώπης τὰς Ἀκαδημίας· καὶ ἀν ἐπεθύμουν νὰ τὰ μεταδώσωσιν ἐπιστρέφοντες εἰς τοὺς ὄμογενεῖς, εὕρισκαν ἀντιπάλους τοὺς παλαιότεροις ἐργοδιώκτας ἀμανίτας, οἱ διότοι, διὰ φόβου μὴ παύσῃ ἡ τυραννικὴ τῶν πλινθουργία, ἐπολέμουν τοὺς φέροντάς τι καλὸν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ὡς ἔχθροὺς τῆς θρησκείας, ὡς σκοπὸν ἔχοντας τὴν ἀναστάτωσιν τῶν καθεστῶν. Τὴν σήμερον ἔξεναντίκς αὐτὰ ἔχεινα τὰ μεθοδικώτερα μαθήματα παραδίδονται εἰς αὐτὴν τὴν Ἐλλαδίαν ἀπὸ ἄνδρας "Ελληνας, ἀγαπητοὺς εἰς ὅλον τὸ γένος, μὲ κόπους καὶ χρόνους δλιγωτέρους καὶ καρποὺς πλειστέρους καὶ γλυκυτέρους παρὰ τοῦ ἀμανίτου Κοδρικᾶς τὰ μανιτάρια. Σπουδάζει νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι κατὰ τὸν παρελθόντα αἰώνα, «εὔτυχη συνέχειαν τοῦ προπαρελθόντος» συνέβη ἡ ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων. Εὐτυχὴς συνέχεια! Λέγε μάλλον «εὔτυχης ἀγομαίστης καὶ ἀπόσπασις ἀπ' ἐκεῖνον». Ἄλλ' ἔστω! ἀς δώσωμεν καὶ εἰς τὸν δέκατον ἔβδομον τὴν τιμὴν, ὅτι ἦτο καν ἐγγαστρωμένος, καὶ ἔκοιλοπότερος τὸ γεννηθῆναι ἡ ἀναγέννησιν εἰς τὸν δέκατον ὅγδοον. Τί ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου; ὅτι τὸ γέννημα δὲν ἔξεπήδησεν ἀπὸ τὸν αἰώνα τέλειον, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς, ἀλλ' ἐσυλλήφθη καὶ ἐγεννήθη κατὰ τοὺς κοινοὺς τῆς φύσεως νόμους, ἔμβρυον πρῶτον, εἶτα βρέφος ἀσθενέστατον (ἀσθενέστατον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἔτι τοῦ Κοδρικᾶς· εἰς τὰ πρωλεγόμενα, τὰ ὄποια ἔβαλεν εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς μεταρράτεως τοῦ Φιοντενέλλου (σ. 23) ἔλεγεν ὅτι τὸ γένος μᾶς «πρωτφάτιως ἐκκύπτει ἀπὸ τὴν πολυχρόνιόν του ὑπὸ δυσλείας ἀμάθειαν» καὶ ἦτον ἔτος 1794, ὅταν τὸ ἔλεγε), ἔπειτα κατὰ μικρὸν ἔρχεται καὶ νὰ φωνῇ· ἀλλὰ ποίας φωνᾶς· ἀναρθρα καὶ νηπιώδη ψελλίσματα, τὰ ὄποια ἔμελλεν ὁ χρόνος νὰ μαρτιύσῃ εἰς ἐνάρθρους ἀνθρωπίνας καὶ ἀνθρωπικὰς φωνάς. Τῆς μορφώσεως ταύτης μέγα μέρος χρεωστεῖται εἰς τὸν παρόντα δέκατον ἔγατον αἰώνα· ἡ μερὶς τοῦ εἰκοστοῦ οέλει εἴσθαι φυσικὰ μεγαλητέρα. Καθὼς τιμάται ὁ περχασμένος διὰ τὴν ἀναγέννησιν, οὗτως εἶναι δίκαιον νὰ ἐπαινῆται ὁ παρὼν διὰ τὴν μόρρωσιν· καὶ ὅστις καταφρονεῖ τοῦτον διὰ γὰρ ὑπερψψώσῃ ἐκεῖνον, ἀν δὲν κινήται· ἀπὸ βασικήν τῶν καλῶν, δείγνει κεφαλὴν ἀδύνατον νὰ συλλογίζεται. Πρωτήλωφ τῷ λόγῳ ὁ Κοδρικᾶς ἔμεγάλυνε τοὺς ἄνδρας τοῦ παρελθόντος αἰώνος, ἵνα ἀμαυρώσῃ μόνον τοῦ ἀντιπάλου του τὴν

δόξαν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς δτι οἱ σοφοὶ δὲν βλαστάνουσιν αὐθημερὸν ὡς οἱ μύχητες, λέγει δρθότατα ὁ Κοδρικᾶς· ἀλλὰ πῶς καὶ πόθεν ἀνεβλάστησεν, ἐρωτᾷ ὁ Κοραῆς, ὁ παράδοξος οὗτος διορθωτὴς τῆς γλώσσης ἀμανίτης; Πόθεν τὸ κῦρος καὶ τὸ ἀξέωμα αὐτοῦ; πῶς τολμᾷ δὲ νὰ ἐνθρονισθῇ κριτής καὶ δικαστής τῆς γλώσσης καὶ νὰ λέγῃ χωρὶς ἐντροπῆς εἰς τὸ γένος δτι γράφει πρὸς δδηγίαν τῶν Ἑλλήνων; Εἶναι ἄρα γε τοιαύτη καὶ τοσαύτη τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἐπιστήμη ὥστε νὰ ἴδιοποιῆται ὑπερτέραν παντὸς ἀλλού αὐθεντίαν ἐν τοῖς φιλολογικοῖς μαθήμασι; «Τοιούτοι κόμποι καὶ τοιαύται πτωχαλαζονεῖαι (ἐπιλέγει ὁ Κοραῆς) δείχνουν. ἀνθρωπὸν, ὅστις ἔχασεν δχι τὴν «ἀντεπιστρεπτικὴν τοῦ νοὸς δύναμιν» ὡς αὐτὸς δονομάζει τὴν Ἀνάσκεψιν, ἀλλὰ σύνολον αὐτοῦ τὸν νοῦν. Ἡθέλησεν ὁ Κοδρικᾶς νὰ μεταφράσῃ τὴν γαλλικὴν λέξιν Réflexion, καὶ ἔδωκε τέσσαρας λέξεις εἰς γλώσσαν, ἵτις ἔχει τὴν Σκέψιν, τὴν Ἀνάσκεψιν ἢ προσφυέστερον ἀκόμη τὸν Ἀναλογισμὸν ἴχανὸν νὰ ἐξηγήσῃ τῶν Γάλλων τὴν Réflexion, καὶ τὸν δποῖον οὐδ' οἱ ἀπαλδευτοὶ δυσκολεύονται νὰ καταλάβωσιν, ἐνθυμούμενοι τὰς γνωστὰς εἰς δλους χωρὶς ἔξαρεσιν λέξεις Λογισμὸς, Ἀναλογισμὸς καὶ Συλλογισμός. Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια ἀλλα τοῦ Κοδρικᾶς προφανῆ σφάλματα ἐλέγχει ὁ Κοραῆς, ἀποδειχγύων τὴν διάκενον κρίσιν καὶ τὴν ἐπιπόλαιον καὶ κωφηγ τοῦ φιλευγενοῦς Ἀθηναίου μάθησιν, προτρέπων δὲ τοὺς χρηστοὺς τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» συντάκτας νὰ μὴ ἀποδυσπετήσωσι πρὸς δ ἀνέλαβον θεάρεστον καὶ ἐθνωφελές ἔργον, ἀλλὰ νὰ προβῶσιν θαρρχλέως ἐπὶ τὰ πρόσω, παρ' οὐδὲν τιθέμενοι τὰς σχολαστικὰς τῶν τυχόντων φλυαρίας. «Ἐὰν, ὡς ἡρχίσετε, ἀκολουθήτε τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, κρίνοντες ἀδεκάστιως τὰ γραφόμενα καὶ φιλανθρώπως τοὺς γράφοντας, ζταν δὲν τὰ μολύνωσι μὲ τὰ πάθη των, ἐλπίς εἴγαι νὰ φέρετε μετ' δλίγον καὶρὸν εἰς αἰσθησιν καὶ τοὺς ἀλόγους ἡμῶν λογίους καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσετε νὰ βλασφημῶσι τὴν τύχην, δτι νέους ἔτι ὅντας, ἀντὶ νὰ τοὺς βάλῃ εἰς τεχνίτου τιγδὸς ἐργαστήριον, τοὺς ἔκλεισεν εἰς τὸ θηριστροφεῖον τῶν σχολαστικῶν».

Πειραθεὶς ὁ Κοδρικᾶς νὰ ἀνασκευάσῃ, κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1817, τὴν συνετὴν τῶν συντακτῶν τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ» ἀπολογίαν παρεξέκλινεν εἰς ὕβρεις, τὸ δὴ χείριστον δὲν ἥδεσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἀνασκευὴν ἐν διόρματι δῆθεν τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πλησίου ἐλλήνων φοτητῶν· τὸ αὐθαίρετον τοῦτο τόλμημα ἐγένετο ὡς εἰκὸς πρόξενον δεινοῦ θορύβου, διότι οἱ αὐτόθι φοιτηταὶ, ὀπαδοὶ ὅντες τῶν ἀρχῶν τοῦ Κοραῆ,

έξανέστησαν παραχρῆμα κατὰ τῆς γενομένης ἐν διδύματι καὶ ἔξ ἀγνοίας αὐτῶν πλαστογραφίας, καὶ ἐπειμησαν δημοσίᾳ τὸν Κοδρικᾶν ὡς παραχαράξαντα, ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ὠφελεῖα καὶ ἀμύνῃ, τὰ φρονήματα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἐν Πίσῃ Ἑλλήνων. Τι παθὼν ἅρά γε δ τῶν «εὐγενικῶν ἡθῶν» καὶ τοῦ «εὐγενικοῦ πολιτεύματος» συνήγορος Κοδρικᾶς προέβη εἰς τοσοῦτον φανεράν ἀθέτησιν τῶν γενομεσμένων ακόντων τῆς χρηστῆς ἀγωγῆς καὶ περιφορᾶς; "Ἄργεται δὲ οὐβρίζων θρασέως τοὺς συντάκτας τοῦ «Λογίου Ἐρμοῦ», περὶ μὲν τοῦ Κοκκινάκη λέγων «καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις καὶ κορυδαλός ἐν πετεινοῖς καὶ Κοκκινάκης ἐν λογογράφοις», τὸν δὲ Φαρμακίδην ἀποκαλῶν ἐπὶ τὸ εὐτελέστερον «ὑπεφημέριον τοῦ παρακλητοῦ» καὶ «ὑπεφημεριδογράφον τοῦ πανδοχείου», ἀμφοτέρους δὲ καταγγέλλων ώς "μισθωτὰ μοριολύκεια, χρησιμεύοντα εἰς τοὺς ὅπισθεν τῆς σκηνῆς ὑποκριτάς". Λύτοι δὲν εἶναι οἱ σκιώληκες, τὸ μέγα δὲ Οηρόν εἶναι δὲ Κορακῆς. «Ἄπὸ τὴν τρύπαν τῆς φρικώδους αὐτῆς περιβολῆς φαίνεται ἐνίστε ἡ ἄκρα τοῦ αὐτιοῦ τοῦ Οηροῦ. Σθεν ἐλπιζόμενον εἶναι, ὅταν ἐκδυθῇ τὴν παρδαλῆν γὰρ φανῆ καὶ αὐτὸ τὸ μέγιστον Οηρόν, τὸ κατὰ φιλοσοφικὴν γενεαλογίαν καταγόμενον ἀπὸ τὸν Αἰνίδαρον (δὲ Κοδρικᾶς ὑπανίσσεται τὰ τοῦ Κορακῆ, δτε δὲ «γαῖδαρος» ἐγένετο παρὰ τὸ «Αἰνίδαρος»). "Ἄγθρωπος φύσει σεμνὸς καὶ εὐσταλῆς, οὗτος δὲ Κοδρικᾶς, οὐδένα πώποτε βλάψχε, πλείστους δὲ δσους εὐεργετήσας, «κατεδικάσθη ἀδίκως καὶ παραλόγως εἰς τὸ γὰρ ἀπολαύση μὲ πολλὰ ἀκριβῆν πληρωμὴν τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ γὰρ ιδῆ τι κάποιος Θεόκλητος καὶ κάποιος Κοκκινάκης τὸν καθηυτοῦς ἀναισθῶς». Πῶς ὥφειλε δὲ ωκε προσενεχθῆ; «Νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς οὐβρεις τῶν; ἂλλ' αὐτὸ εἶναι μεγάλη τιμὴ ὡς πρὸς αὐτοὺς; καὶ μεγάλη ἀτιμία ὡς πρὸς ἐκεῖνον. Νὰ σιωπήσῃ; ἀλλ' αὐτοὶ, ὡς ἔξ ἐπαγγέλματος ἀγαιότες, ἔχουν γὰρ ἐκλάβουν τὴν σιωπήν του ὡς Οηραμβού τῆς φατρίας τῶν, πρὸς ἐξουθένησιν τῆς εὐκλεεστέρας μοίρας τῶν κατ' ἐκείνους λεγομένων 'Αντικοραῖτῶν». Ήπιχειρεῖ ἐπομένως ἐκ δευτέρου δὲ Κοδρικᾶς γὰρ οὐπερχαπίσῃ «τὴν κοινὴν τῶν Εὐγενῶν συγήθειαν» καὶ «τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν τῆς δλοκληρίας τοῦ γένους», γὰρ συνπεραπίσῃ δὲ καὶ ἐκυτὸν «συκεφαντούμενον ὡς συκεφάντην, καίτοι Ἀθηναῖον ὅντα» (τῇ ἀληθείᾳ ἀλλόκοτος φράστις!). Η διαίρεσις τοῦ Κοδρικᾶ οὐδεμίαν ἔχει φιλολογικὴν ἀξίαν, διότι γέμει σολοικισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν· περιέχει δμως πολλὰ νόστιμα σκαλαθύρματα· λ. γ. οἱ 'Ερμογράφοι ἔψεξαν τὸν Κοδρικᾶν ὡς γράψαντα πλέον ἢ ἡπαξ ἐπὶ τὸ ἀμφοτερον «ἐν καρβρύνομαι» ἀντὶ τοῦ «ἐναβρύνομαι»· οὗτος δὲ ἀποκρίνεται

γωρίς τῆς ἐλαχίστης ὑποστολῆς· «έγώ λέγω «ἐναμβρύνομε» ἀντὶ «ἐναβρύνομε» καθὼς καὶ οἱ ἄρχαιοι πρόγονοί μου ἔλεγον «ἀμφασία» ἀντὶ «ἀφασία» καὶ «ἔρεμβος» ἀντὶ «ἔρεβος»! Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Κοραῆς εἶναι ἀντάρτης, φέρει ὁ Κοδρικᾶς τοὺς δε τοὺς λόγους. «Οταν ἔνας ἰδιώτης, χωρὶς πανδήμως καθιωμολογημένην ἐπαγγελίαν, χωρὶς κοινὴν ψῆφον τῆς ὑγιεῖς μοίρας τοῦ ἔθνους, ἥθελε τολμήσῃ νὰ ἀθετήσῃ ἢ νὰ διασείσῃ τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ συγηθεῖας τοῦ ἔθνους, αὐτὸν αὐτοὶ οἱ τοῦ πολιτεύματος νόμοι τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς ἀντάρτην καὶ τὸν καταδικάζουν ὡς ὑπεύθυνον. Ο τοιωῦτος λοιπὸν θεωρεῖται, πρὸς ὅλον τὸ ἐν πολιτεύματι ἔθνος, ὡς παραβάτης τῶν νόμων, καὶ κατὰ τὴν διαρθρωμένην Γραικικὴν Γλῶσσαν, «ἄνθρωπος τῆς κρεμάθρας» διγομάζεται, διπερ ἐκ δημοτικῆς συγθήκης «ἄνθρωπος τοῦ σχοινιοῦ καὶ τοῦ παλουκίοῦ», χυδαῖκό τερον ἔρμηνεύεται». Ο Κοραῆς «ὑπερεπήδησεν διχλοκρατικῶς τοὺς νόμους τῆς πολιτικῆς εὐταξίας» ἐπομένως εἶναι ἀξιωματούχως! Ολίγῳ δ' ὑστερον, μεταμελόμενος ὁ Κοδρικᾶς διὰ τὸ τραχὺ τῶν λέξεων προστίθησιν ἐπὶ τὸ μετριώτερον. «Τέλος πάντων ἐνδέχεται ὁ Σοφὸς ἐκεῖνος νὰ ἐλαυνθάσθῃ καὶ κατά τι ὡς ἄνθρωπος. Μήπως τὸ κατὰ μέρος λάθος τοῦ ἀνθρώπου συνεφέλκει τὴν τελείαν καθαίρεσιν τοῦ Σοφοῦ; τὸ νὰ εἶναι κατὰ πάντα ἀλάνθιαστος δὲν μᾶς φαίνεται νὰ τὸ στέργῃ ὁ ἕδιος ὡς προσήκοντα ἐπαινον. Ήμεῖς γνωρίζομεν ἀνθρώπους πεπαιδευμένους καὶ κατὰ πάντα τῷόντι σεβασμίους, οἱ ὄποιοι, καίτοι προσωπικῶς φίλοι καὶ ἐπαινέται τοῦ Σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς, φίλοι δημως ἐνταυτῷ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀληθείας, διακρίνουν ἀριλοπροσώπως τὸ λάθη του, καὶ ξεγωρίζουν τὰ κακὰ ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς διβασκαλίας του, καὶ τὰ μὲν ἐπαινοῦν καὶ ἀποδέχονται, τὰ δὲ ἀποδοκιμάζουν καὶ ἀποστρέφονται. Φίλοις γάρ. Πλάτων, φιλτάτη δὲ ἡ ἀληθεία». Άλλα δὲν ἐφύλαξε πανταχοῦ ὁ Κοδρικᾶς τὸ «χρυσοῦ μέτρον», ἀπεστρέφεται δὲ ἐπὶ πᾶσι τὸν Κοραῆν ὡς καταφρονητὴν τῆς τάξεως τῶν Εὐγενῶν, οἵτινες εἶναι ἡ μάνη τῆς «όλοκληρίας τοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης» ἀγκυρά. «Οἱ σοφοὶ τῆς γλώσσης μᾶς διορθωταὶ (ἀναφωνεῖ) ἔφριξαν ἀκούοντες «ὕφος ἐξευγενισμένον» «φράσιν εὐγεν.κήν» «γρῆσιν καὶ συγήθειαν τῶν Εὐγενῶν» καὶ ὑποπτευδόμενοι μήπως ὁ Κοδρικᾶς, λέγωντας Εὐγενεῖς, ἐγγονοεῖ τὸν πρωτόγερον τοῦ χωριοῦ του ἢ τὸν δημογέροντα τῆς γάρας του, ἐρωτῶσιν εἰρωνικῶς «καὶ ποίου τόπου ἢ ποίας πόλεως Εὐγενεῖς ἐγγονοεῖ;» «Ω τῆς ἀθλιότητος! Ο Κοδρικᾶς καὶ οἱ ὄμόφρονές του, καθ' ὑπαλληλίαν συμπεριλαμβανόμενοι εἰς τὴν ἐν.κήν ιεραρχίαν ταῦ

πολιτικοῦ συστήματος τοῦ γένους των, γνωρίζουν κατὰ σχέσιν Εὐγενεῖς ἐκείνους, διπού δλον τὸ γένος τοιούτους γνωρίζει, καὶ ἐκείνους ἐν γένει ως προχρίτους τοῦ γένους εὐλαβοῦνται καὶ σέβονται. Ποὺ τόπου εἶναι οἱ Μαυροχορδάτοι, οἱ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τὴν αἰγαλωσίαν, εὐτυχῶς συστήσαντες; Ποὺ τόπου εὐγενεῖς εἶναι οἱ Γκικάδες, οἱ τὰς προόδους τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων εὐχλεῶς προστατεύσαντες; Ποὺ τόπου εὐγενεῖς εἶναι οἱ Καρατζάδες, οἱ τὴν κοινὴν διάλεκτον ἀνθηρῶς ἔξευγενίσαντες; . . . Εἰς αὐτὴν τὴν πανέχλαμπρον σειρὰν τῶν Εὐγενῶν τοῦ γένους μας, ἃς συμπεριλαβούν οἱ Γυμνοσοφισταὶ δὲν τοὺς μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὸ ιερατικὸν καὶ πολιτικὸν τάγμα διαπρέποντας Πατριάρχας, Ἀρχιερεῖς, Ἅγειρας, "Αρχοντας, Διδασκάλους καὶ Γραμματεῖς, καὶ τότε θέλουν αἰσθανθῆναι βάρβαροι ποὺ τόπου καὶ ποίας πόλεως Εὐγενεῖς ἔννοει δὲ Κοδρικᾶς καὶ οἱ ὄμοφρονές του, καὶ ποίους, ως τοιούτους, εὐλαβεῖται καὶ σέβεται. "Η νομίζουν τάχα τὰ ἀνδράποδα δὲν ἔξελειψεν ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους εὐγένεια, διότι, κακῇ μοίρᾳ, ἔξεφύτρωσαν ἡδη ως μανιτάρια, ἀπὸ τὴν Κοραικὴν κόπρον τοῦ Αὐγείου, δύο ἡ τρία πεντή χρὰ ἀνθρωπάρια, τὰ ὅποια μὲ τὸ φαρμάκι τῆς αἰσχρολογίας των δοκιμάζουν νὰ διαφθείρουν τὰ ὑγιῆ ἔθιμα τῆς εὐταξίας τοῦ γένους μας! Τὸ ἑλληνικὸν γένος, θελαχάριτι, ὑπάρχει πραγματικῶς, καὶ ἡ πολιτικὴ του εὔχλεια, ἀν ἀπὸ καιρικὰς περιπετείας ἐμαράνθη, δὲν ἔξηράνθη δύμως, οὐδὲ ἔξελειψεν. "Αν τὸ πλῆθος τῶν χυδαίων ηὕτησε, τὸ τάγμα δύμως τῶν εὐγενῶν δὲν ἀπειλαυρώθη. "Αν μία σαθρὰ δύλαγωγικὴ φιλοσοφία (ἡ τοῦ Κοραῆ) πάσχῃ, πρὸς σύστασιν τῆς κυνικῆς κενοδοξίας της, νὰ ἔξευτελίσῃ τὴν ἡθικὴν ὑπεροχὴν τῶν εὐπατρίδων, δὲν ἔπειται διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δλοι, αὐτοὺς ἔαυτοὺς ἀγενῶς ἔξουθενοῦντες, νὰ ἔξουθενήσιωμεν τὸ εὐκλεέστατον γένος μας! Κάθε ἔθνος ἐν πολιτεύματι σύγκειται, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἀπὸ διαφόρους τάξεις συμπολίτων δύμογενῶν. Διακρίνονται δύμως ἡθικῶς οἱ εὐγενεῖς ἀπὸ τοὺς χυδαίους, οἱ σπουδαῖοι ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, οἱ εὐπατρίδαι ἀπὸ τὸν δύχλον. Μόνον μεταξὺ τῶν ἀγρίων καὶ ἀπολιτεύτων ἔθνῶν δὲν ὑπάρχει οὔτε διακρίνεται κάμμια ἡθικὴ ἡ πολιτικὴ κατὰ τάξιν διαφορὰ, καὶ αὐτὴν τὴν ἴσοτιμίαν ἐπαγγέλλονται οἱ Δημαγιώγοι νὰ συστήσουν, πρὸς ἀναστάτωσιν τῆς κοινῆς εὐταξίας. Τὸ ἑλληνικὸν γένος, τὸ δποῖον, χάρις εἰς τὴν ἀκράδαντον τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐφύλαξε, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πικρὰν αἰγαλωσίαν του, καὶ τὴν ιερὰν πίστιν τῶν προγόνων του, καὶ τὴν γλυκυτάτην γλώσσαν

τῶν προπατόρων του, δὲν ἔχασε τὴν πολιτικήν του ὅλοκληραν, οὐδ' ἐστερήθη τὴν κατὰ τάξιν ἡθικήν του εὐγένειαν. Αὐτῶν λοιπὸν τῶν Εὐγενῶν τὴν πατροπαράδοτον ἐθνικὴν διάλεκτον ἀξιοῖ ὁ Κοδρικᾶς τοὺς γνησίους δόμογενεῖς του νὰ δικτηρήσουν ἀγόρθευτον. Αὐτὴν τὴν εὐγενικὴν κοινὴν διάλεκτον συμβουλεύει σεμνοπρεπῶς τοὺς χυδαιολόγους νὰ παύσωσι τοῦ νὰ διαφθείρουν μὲν ενολογικὰς διορθώσεις». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πείθεται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ Κοδρικᾶς δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων, ὅτι ἀληθῆς εὐγενῆς λέγεται καὶ δμολογεῖται ὁ ἀγαθὴν (κατὰ Μένανδρον) κεκτημένος φύσιν, καὶ ἔλκη τὸ ξένος ἐξ Αἰθιόπων· πρὸς τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα μανιομένου λαλήματα ὁ Κοραῆς ὥφειλεν Ἰσως νὰ σιωπήσῃ, μηδὲνων τοῦ ἀρχαίου παραγγέλματος «ἡ γὰρ σιωπὴ τοῖς σοφοῖς ἐστ' ἀπάντησις»¹. ἐνόμισεν δημοσίου ἀναγκαῖον νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ αὐτοκλήτου τῆς «εὐγενικῆς διαλέκτου» συνηγόρου, διότι ἐφοβήθη Ἰσως μήπως ἡ σιγὴ αὐτοῦ, καθιστῶσα ἀτασθαλώτερον τὸν ὄβριστὴν, ἐπὶ βλάβη τοῦ ὄβριζομένου, ἀποδεῖξῃ ἀληθεύουσαν τὴν κοινὴν παροιμίαν «ὅστις δὲν λαλεῖ τὸν θάπτουσιν».

Εἰς τοῦ Κοραῆ τὴν ἐπίχρισιν ἀντέταξεν ὁ Κοδρικᾶς κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1818 ἀντεπίχρισιν ὡς ἔγγιστα ἐκατοντασέλιδον, ἵτις εἶναι αὐτόχρημα εἰσαγγελία κατὰ τῶν πολιτικῶν, φιλολογικῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἡθικῶν, ἀρχῶν, ὃσας ὁ Κοραῆς ἀνεκήρυξεν ἐπ' ὥφελείᾳ τῶν 'Ελλήνων· τὴν προμηνύμενηςείσαν δὲ ἐπίχρισιν διομάζει ὁ Κοδρικᾶς σατυρικὴν ἐπιστολὴν, «διὰ τὴν δικύλεισιν τῆς ἀγρειολογίας καὶ τὰς χυδαιολογικὰς ὄβρεις καὶ ἔξευθενήσεις», τὸν συγγραφέα δὲ αὐτῆς καταγγέλλει ὡς ἄναγκην «λατολάγνῳ καὶ ὄποκριτῇ». Ο μὲν Κοραῆς ἐνόμισεν ὅτι, ἀποκαλέσας ὁ Κοδρικᾶς «κορακιστικὰ» τὴν «κορακίκην γλῶτσαν», παρωμοίασεν αὐτὸν τὸν Κορακὴν πρὸς κόρακα. Πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται ὁ Καγκελλάριος ὅτι οὐδέποτε ἐμελέτησε τοιαύτην τινὰ παρομοίωσιν. «Ἄς μάθῃ ὅτι παρ' ἡμῖν, εἰς τὴν οἰκιακὴν φράσιν Κορακιστικὰ, λέγεται ἔνας τρόπος ὅμιλίας καθ' ὃν εἰς κάθε συλλαβὴν τῶν λέξεων προστίθεται μία περιττὴ συλλαβὴ ἐκ συνθήκης· π. γ. διδομένης, κατὰ συνθήκην ἴδαιτέρων, μιᾶς συλλαβῆς διὰ τοῦ κ. στοιχείου συνθεμένης, ἡ λέξις Κόρακα, ἐκφέρεται Κο-κο-ρα-κα-κα-κα, ὁ ἐστι Κο-ρα-κα. Αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ὅμιλίας, ἐπειδὴ διὰ χριεντισμὸν τὸν μεταχειρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ κορίτσια (ἥτοι αἱ μικραὶ κόραι) τὸν διομάζομεν κοινῶς Κορακιστικὰ ἥτοι Κορασίαι διάλεκτον. Κατὰ μεταφορὰν λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ πανδήμως γνωστοῦ τρόπου